

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

«ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН»

(ДЛЯ БАКАЛАВРІВ)

Київ – 2018

Підготовлено доцентом кафедри політології, соціальної роботи та соціальної роботи Бісенбаєвим Ф.К.

Затверджено на засіданні кафедри політології, соціології та соціальної роботи (протокол №3 від 25.10.2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук (протокол №3 від 25.10.2018 р.)

Схвалено Вченою радою ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Бісенбаєв Ф.К. Навчальна програма дисципліни «Теорія соціальних змін» (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2018. – 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Теорія соціальних змін», питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список рекомендованої літератури.

© ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (МАУП), 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розвиток сучасного суспільства характеризується багатоманіттю соціальних змін, які реалізуються в різних складових суспільного організму, що породжує непередбачені наслідки в різних підсистемах суспільства, викликає необхідність розробки концептуальних підходів до його реформування.

Теорія соціальних змін є молодого галуззю соціологічної науки, яка виникла у другій половині ХХ століття як реакція на масштабні суспільні зміни в процесі переходу цивілізації від індустріальної фази розвитку до постіндустріальної. Вона базується на переосмисленні значного як позитивного, так і негативного досвіду розвитку, накопиченого в національних державах. У зв'язку з суспільними трансформаціями, метою вивчення дисципліни “Теорія соціальних змін” є забезпечення успішного засвоєння студентами методологічними засадами змін суспільства, надання майбутнім фахівцям комплексних знань та вмінь визначення та використання основних елементів соціологічної теорії при реформуванні суспільства, теоретичне осмислення процесів трансформації українського суспільства.

Значна увага надається засвоєнню категоріального апарату теорії соціальних змін, змісту актуальних концепцій соціального розвитку, впровадження змін, реалізації реформ.

Вивчення курсу сприяє формуванню аналітичного мислення студентів, поширює можливості орієнтування в процесах суспільного життя, формує соціологічну культуру.

Теми навчальної дисципліни дуже тісно пов'язані з теорією соціологічної науки, а також з теорією та практикою соціальних технологій, виступають в якості загальнотеоретичної засади теорії суспільної трансформації.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН»

№ з/п	Назви змістовних модулів та тем
I	<i>Змістовний модуль 1. Теоретичні та методологічні підходи до аналізу соціальних змін</i>
1	Тема 1. Соціальні зміни як предмет теоретичного аналізу: поняття, сутність, типологія
2	Тема 2. Соціальні зміни з позиції класичної соціології
3.	Тема 3 Сучасні соціологічні концепції соціальних змін
II	<i>Змістовний модуль 2. Основні характеристики соціальних змін як об'єкта дослідження</i>
4.	Тема 4. Просторо-часовий аспект соціальних змін
5.	Тема 5. Джерела та рухівні сили соціальних змін.
6.	Тема 6. Роль ідей і цінностей в соціальних змінах
7.	Тема 7. Соціальні зміни як травма: рівні, фактори, симптоми
III	<i>Змістовний модуль 3. Форми реалізації соціальних змін</i>
8.	Тема 8. Еволюція і революція як форми соціальних змін
9.	Тема 9. Трансформації, модернізації та реформи в сучасних суспільствах
10.	Тема 10. Глобалізація та її вплив на розвиток національної держави
	Всього годин: 120

ЗМІСТ
дисципліни
«ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН»

Змістовний модуль 1. Загально методологічні аспекти теорії соціальних змін

Тема 1. Соціальні зміни як предмет теоретичного аналізу: поняття, сутність, типологія

Предмет та об'єкт теорії соціальних змін. Характеристика пізнавальних можливостей основних категорій теорії соціальних змін. Поняття соціальних змін. Форми соціальних змін: зміна, процес, розвиток, прогрес. Вимоги до соціальних змін. Основні проблеми соціальних змін. Теорія розвитку та її соціологічна складова. Основні підходи, моделі та проблеми теорії соціального розвитку. Співвідношення теорії соціальних змін та теорії соціального розвитку. Поняття прогресу та регресу. Прогрес та його критерії.

Класифікація соціальних змін сучасного суспільства. Види соціальних змін з точки зору: положення джерела змін; типу сфери змін; типу об'єкту змін: виду функції змін; відповідність природі об'єкту, часова детермінація; характеру змін; з позиції системності об'єкту; типу соціальних наслідків; ставленню до них людей; відношення до ресурсів: ресурсозберігаючі, ресурсоспоживаючі, ресурсовідтворюючі.

Загальна характеристика основних видів змін: зміни складу населення; зміни засобів поведінки; зміни соціальної структури та зразків взаємодії; зміни культурних моделей.

Література: [1,6, 13,14, 16, 17, 26, 28, 29, 36, 37, 38, 39, 44, 46, 49, 50, 51, 73, 77].

Тема 2. Соціальні зміни з позиції класичної соціології

Соціально-економічні умові становлення та розвитку класичної соціології. Особливості соціальних змін епохи становлення та розвитку індустріального суспільства, розвитку демократії та тоталітаризму.

Ідея Ф. Тенніса втрати суспільності. Теорії соціальної дії та раціоналізації М.Вебера та теорія солідарності Є.Дюркгейма як фундаментальні засади аналізу соціальних змін. Теорія класової боротьби К. Маркса. Теорії соціальної стратифікації та соціокультурної динаміки П. Сорокіна та їх роль в осмисленні соціальних змін. Класичний еволюціонізм в соціології. Теорія соціальних змін Т.Парсонса, його механізм еволюції: диференціація, адаптація, зростання обсягу членства в суспільстві, узагальнення цінностей.

Марксистська концепція соціальних змін та її ленінсько-сталінська трансформація.

Література: [1, 13, 16, 17, 18, 28, 29, 36,38, 44, 46, 46, 47, 48, 50, 57, 58].

Тема 3. Сучасні соціологічні концепції соціальних змін.

Теорій модернізації та типи моделей модернізації: техноцентристські, культуроцентристські і раціоцентристські. Методологічний потенціал теорій модернізації в соціологічному вивченні трансформації сучасного суспільства. Критика теорій модернізації.

Теорії суспільства пізнього капіталізму. Відображення контингентного зсуву ХХ століття в неомарксизме: критика традиційного історичного матеріалізму і пояснення спаду революційного руху переходом від «класичного» до «пізнього» капіталізму. Пізній капіталізм в ракурсі теорій одновимірного суспільства (Г. Маркузе), легітимаційного кризи капіталізму (Ю. Хабермас) і технокапіталізма (Д. Келлнер)

Постмодерністський підхід до розуміння природи соціальних змін. Відображення контингентного зсуву в постмодерністській соціальній теорії: критика «тоталізує дискурсів» і пояснення культурного еkleктизму і соціальної інертності переходом від «модерністського» типу суспільства до «постмодерністському» типу. Соціологічна модель постмодернізації (Ж. Бодрійяр, З. Бауман, М. Уотерс і ін.)

Розуміння соціальних змін з позиції теорії систем. (Н. Луман) Вплив соціальних змін на систему, проблема адаптації системи до змін. Соціальні зміни в системі як зміни структури, функцій. Проблеми та механізми оновлення системи. Гальмування та підтримка процесів оновлення системи. Характеристика основних понять синергетики: поняття кризи, хаосу, нелінійних процесів та перехідних станів, точка біфуркації, аттрактору.

Соціальні зміни з позиції концепції ноосфери В.І. Вернадського. Криза сучасного суспільства та зростання ролі концепції ноосфери в її подоланні. Характеристика концепцій ноосферної цивілізації. Концепція ноосфери як духовна основа людства.

Література: [11, 12, 21, 22, 32, 33, 34, 48, 50, 56, 59, 60, 61, 70, 72].

Змістовний модуль 2. Основні характеристики соціальних змін як об'єкта дослідження

Тема 4: Просторо-часовий аспект соціальних змін

Поняття соціального простору, його основні характеристики. Соціальний простір як середовище та засада соціальних змін. Поняття соціального, астрономічного, фізичного та психологічного часу. Проблемне поле соціального часу: ефективне використання часового ресурсу як особливого типу ресурсів; управління часом; своєчасне формування відповідей на виклики часу; ідентифікація і виявлення відповідності духу

часу; пошук та використання символів часу. Характеристика соціального часу в поставторитарному суспільстві.

Роль соціального часу в реалізації соціальних змін. Детермінація майбутнім як рухівна сила соціальних змін. Небезпека домінування традиціоналізму у суспільстві.

Література: [6, 13,16, 28, 35, 37,44, 52, 57, 58, 60,70].

Тема 5: Джерела та рухівні сили соціальних змін.

Структурно-генетичні аспекти соціальних змін. Причини соціальних змін: культура, конфлікти, ідеї, демографія, потреби та інтереси. Основні чинники соціальних змін: зміни навколишнього фізичної (природної) середовища; зміни в чисельності, структуру та розподіл народонаселення; конфлікти через ресурсів і цінностей; зміни цінностей і норм; технологічні досягнення (науково-технічний прогрес, впровадження інновацій); дифузійні процеси в сфері культурної та соціальної життєдіяльності. Джерела соціальних змін, їх зовнішнє і внутрішнє прояв. Значення визначення факторів і джерел при вивченні соціальних змін. Інновації як каталізатор соціальних змін. Сучасні фактори соціальних змін.

Структура змін: зміни структури системи, зміни функцій системи, зміни кордонів системи, зміни навколишнього середовища. Характеристика основних етапів соціальних змін. Механізми соціальних змін. Ресурсне забезпечення соціальних змін.

Розуміння змін с позиції суб'єкт-об'єктного підходу. Суб'єкти соціальних змін: людина, спільнота, держава, суспільство. Роль особистості в історії. Великі особистості як агенти змін. Зростання можливостей людини в соціальних змінах та проблема відповідальності за свої дії.

Література: [6, 13,14, 24, 25, 27, 28, 37, 38, 39, 44, 52, 57, 58].

Тема 6. Роль ідей і цінностей в соціальних змінах

Поняття культури, її впливу на соціальні зміни. Ідеї як історична сила соціальних змін. Поняття цінностей як об'єктів та явищ суспільного життя яки дороги людині, забезпечують сенс його буття. Роль цінностей в соціальних змінах. Класифікація цінностей: сенсові, що забезпечують сенс буття, вітальні – демократичні (права та свободи людини), цінності міжособистої комунікації, партикулярні (патріотизм, віра в бога). Функції цінностей в суспільстві та по відношенню до індивіду. Ціннісні процеси сучасного пострадянського суспільства: ускладнення виробництва і накопичення духовних цінностей, розвиток загальнолюдських цінностей, переоцінка цінностей, ціннісні інновації, ціннісна криза та аномія, ціннісній хаос зростання чужого впливу, ціннісне запізнення, ціннісна дифузія ускладнення ціннісної трансмісії, наявність прихованих ціннісних конфліктів.

Проблема ціннісній діагностики. Ціннісно-культурні фактори, зміст та наслідки соціальних змін.

Література: [4,5, 10, 20, 43, 49, 54, 57,58, 63, 79, 81, 82].

Тема 7. Соціальні зміни як травма: рівні, фактори, симптоми

Наслідки соціальних змін. Ціна соціальних змін та реформ. Позитивні та негативні наслідки. Концепція травм соціальних змін П. Штомпки. Сутність, причини, рівні та генеалогія культурної травми. Культурна дезорієнтація та дезогрнізація Травматичні процеси. Проблема подолання травм соціальних змін, колективні та індивідуальні стратегії. Травматологічний дискурс сучасного українського суспільства. Майбутнє соціального розвитку. Методологічні підходи визначення ціни реформ. Концепція „шокової

терапії” та її пороки. Аналіз травматичних аспектів сучасного розвитку України. Майбутнє соціальних змін: візуалізація, глобалізація,

Література: [15,30, 31, 43, 55, 57, 58, 61, 62, 64,84].

Змістовний модуль 3. Форми реалізації соціальних змін

Тема 8. Еволюція і революція як форми соціальних змін

Поняття еволюції. Трактова еволюції О.Контом як прогресу знання. Концепція Е. Дюркгейма переходу суспільства от механічної до органічної солідарності. Розгляд еволюції Г.Спенсером як процесу ускладнення, диференціації та інтеграції.

Поняття революція. Класифікація та характеристика основних видів революції. Характеристика марксистсько-ленінської концепції революції. Об’єктивні ознаки революції: загальнонаціональна криза, загострення соціально-економічного положення населення. Суб’єктивні передумові революції: морально-політична готовність населення до участі в революційних діях, наявність революційної теорії. Утворюючий та руйнуючий аспекти революції. Етапи революції. Мірна та немірна форми революції.

Немарксистські концепції революції та їх особливості. Соціологія революції П.Сорокіна.

Трактова розвитку з позиції теорій еволюції та революції.

Література: [13, 16, 28, 44, 46, 47, 48, 49, 55, 57, 63, 65, 68, 85].

Тема 9. Трансформації, модернізації та реформи

Поняття трансформації, модернізації та реформи. Характеристика основних течій теорії модернізації: виникнення школи як дихотомії між примітивними та розвинутими суспільствами (Г.Мен, Ф.Теннис, Є.Дюркгейм, Г.Спенсер, О.Конт), вплив еволюціонізму та функціоналізму; класичні модернізаційні дослідження С. Хантингтона; нові модерністські

студії Є.Сноу; неомодернізм П.Штомки, Е.Тіракяна, теорія постмодернізації Дж. Александера, теорія екологічної модернізації Е.Гиденса, У.Бека. Джерела, складові та проблеми модернізації. Особливості модернізації: ослаблення традиційних спільнот; поширення можливості особистого вибору; посилення різноманіття; орієнтація на майбутність і зростання ролі часу. Основні види реформ. Об'єктивні та суб'єктивні передумови реформ. Світовий досвід реформування суспільства. Характеристика реформ на пострадянському просторі.

Література: [13, 16, 28, 36, 44, 50, 51, 57, 58, 61, 62, 67, 80, 81,82, 83, 84, 85, 86.].

Тема 10. Глобалізація та її вплив на розвиток національної держави

Поняття глобалізації як багатофакторної взаємодії різноманітних явищ міжнародного життя (економічних, політичних, соціальних, морально-правових, етнічних, релігійних, психологічних). Показники степені глобалізації країни: обсяг міжнародної торгівлі, інвестицій; персональні контакти – міжнародні поїздки і туризм, обсяг міжнародних телефонних переговорів, поштових відправлень і перекладів; число користувачів Інтернет, число інтернет-серверів; ступінь залученості у міжнародну політику – членство держав у міжнародних організаціях, кількість посольств і т.д.

Співвідношення глобалізації та інтеграції. Основні світові зони інтеграції. Основні вектори інтеграції України та проблема історичного вибору. Європейська та євроатлантична інтеграція: сутність та основні проблеми. Інтеграційні процеси України з ЄС та Росією.

Характеристика глобальних проблем сучасності. Співвідношення глобалізації і регіоналізації. Вплив глобалізації на розвиток національної держави. Глобальні загрози та ризики для національної держави. Перспективи глобалізації.

Література: [8, 13, 18, 22, 24, 30, 31, 33, 43, 48, 49, 50, 52, 57, 59, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 78,].

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основні наукові категорії теорії соціальних змін.
2. Характеристика пізнавальних можливостей основних категорій теорії соціальних змін.
3. Місце теорії соціальних змін в системі соціологічного знання.
4. Методи вивчення соціальних змін.
5. Характеристика основних етапів розвитку теорії соціальних змін.
6. Роль та завдання теорії соціальних змін в сучасному суспільстві.
7. Основні проблеми теорії й практики соціальних змін.
8. Класифікація соціальних змін.
9. Основні проблеми соціальних змін в сучасному українському суспільстві.
10. Еволюції і революції та їх місце в розвитку суспільства
11. Глобалізація та її вплив на розвиток національного суспільства.
12. Характеристика глобальних проблем сучасності.
13. Співвідношення глобалізації і регіоналізації.
14. Співвідношення глобалізації та інтеграції.
15. Глобальні загрози та ризики для національної держави
16. Трансформації та реформи.
17. Теорія соціального розвитку: основні підходи, моделі та проблеми.
18. Поняття прогресу та регресу.
19. Прогрес та його критерії.
20. Суб'єктно-об'єктний паттерн соціальних змін та розвитку.
21. Східні та нісхідні процеси, кризи й конфлікти.
22. Теорія соціальної дії М.Вебера як фундаментальна засада аналізу соціальних змін.
23. Марксистська концепція соціальних змін та її ленінсько-сталінська трансформація.

24. Поняття трансформації, модернізації та реформи.
25. Класичний еволюціонізм в соціології.
26. Теорії соціальної та культурної динаміки.
27. Пояснення соціальних змін з позиції теорії систем.
28. Соціальні зміни в системі як зміни структури та функцій.
29. Кризові наслідки прогресу як засада для появи постмодернізму.
30. Ставлення постмодернізму до соціальних змін.
31. Поняття ноосфери як планетарної сфери розуму.
32. Проблемне поле соціального часу.
33. Характеристика концепції ноосфери В.І.Вернадського.
34. Соціальний простір як середовище та засада соціальних змін.
35. Проблемне поле соціального часу.
36. Роль соціального часу в реалізації соціальних змін.
37. Детермінація майбутнім як рухівна сила соціальних змін.
38. Небезпека домінування традиціоналізму у суспільстві.
39. Джерела та рухівні сили соціальних змін.
40. Структурно-генетичні аспекти соціальних змін.
41. Ціннісні та етичні аспекти соціальних змін.
42. Ціннісно-культурні фактори соціальних змін.
43. Класифікація цінностей сучасного суспільства.
44. Ціннісні процеси пострадянського суспільства.
45. Роль цінностей в соціальних змінах.
46. Особливості модернізації.
47. Механізми соціальних змін.
48. Необхідність, можливості та обмеження управління соціальними змінами.
49. Концепція сталого розвитку та її транскрипції.
50. Теоретичні засади управління соціальним розвитком.
51. Теорія соціальної дії М.Вебера та теорія солідарності Є.Дюркгейма як фундаментальні засади аналізу соціальних змін.

52. Теорії соціальної стратифікації та соціокультурної динаміки П. Сорокіна та їх роль в осмисленні соціальних змін.
53. Основні проблеми управління соціальним розвитком поставторитарного суспільства.
54. Концепція травм соціальних змін П. Штомпки.
55. Методологічні підходи визначення ціни реформ.
56. Концепція „шокової терапії” та її пороки.
57. Аналіз травматичних аспектів сучасного розвитку.
58. Еволюція і революція та їхня роль в розвитку.
59. Концепція „шокової терапії” та її пороки.
60. Характеристика марксистсько-ленінської концепції революції.
61. Немарксистські концепції революції.
62. Класифікація та характеристика основних видів революції.
63. Об’єктивні ознаки та суб’єктивні передумови революції.
64. Майбутнє соціального розвитку.
65. Розгляд еволюції Г. Спенсером як процесу ускладнення, диференціації та інтеграції.
66. Соціальний простір як середовище та засада соціальних змін.
67. Розуміння змін с позиції суб’єкт-об’єктного підходу.
68. Трактова розвитку з позиції теорій еволюції та революції.
69. Сутність модернізації.
70. Характеристика основних течій теорії модернізації.
71. Основні вектори інтеграції України та проблема історичного вибору.
72. Стратегічне планування, організація, мотивація, підтримка соціальних змін.
73. Управління соціальними змінами.
74. Постмодерністський підхід до розуміння природи соціальних змін.
75. Структура соціальних змін.
76. Джерела та рухівні сили соціальних змін.
77. Комунікація та PR як засоби забезпечення соціальних змін.

78.Глобалізація та її проблеми.

79.Характеристика суспільства постмодерну.

80.Зростання можливостей людини в соціальних змінах та проблема відповідальності за свої дії.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Теорія соціальних змін: предмет, об'єкт дослідження.
2. Сутність і зміст теорії соціальних змін як галузі соціологічної науки/
3. Завдання та функції теорії соціальних змін.
4. Основні проблеми теорії соціальних змін та напрями її розвитку.
5. Характеристика основних категорій теорії соціальних змін.
6. Характеристика основних видів соціальних змін.
7. Джерела та рухівні сили соціальних змін.
8. Виникнення та розвиток теорії соціальних змін.
9. Ціннісні процеси пострадянського суспільства.
- 10.Ціннісні та етичні аспекти соціальних змін.
- 11.Теорія соціальних змін як наукова дисципліна, зв'язок її з іншими науками.
- 12.Класична соціологія про соціальні зміни.
- 13.Зміни у сучасному суспільстві під впливом глобальних процесів.
- 14.Характеристика концепцій модернізації.
- 15.Демократичні реформи та їх проблеми.
- 16.Соціальні зміни та теорія систем.
- 17.Соціальне реформування та його особливості в Україні.
18. Концепція ноосфери В.І. Вернадського як філософська основа практики соціальних змін.
- 19.Глобалізація та її вплив на національне суспільство.
- 20.Джерела, складові та проблеми модернізації.

- 21.Характеристика соціологічних теорій модернізації.
- 22.Концепція соціальних змін П.Штопки.
- 23.Концепція сталого розвитку сучасного суспільства.
24. Характеристика теорій революції.
- 25.Марксистсько-ленінська концепція революції та її наслідки в суспільстві.
26. Характеристика різноманіття соціальних змін.
- 27.Формування ноосфери: сутність та проблеми.
- 28.Модернізація України в аспекті європейської інтеграції.
- 29.Теорія та практика модернізації.
- 30.Соціальні зміни з позиції концепції ноосфери В.І.Вернадського.
- 31.Просторо-часові характеристики соціальних змін.
- 32.Механізми соціальних змін.
- 33.Основні проблеми соціальних змін в сучасному українському суспільстві.
- 34.Проблема управління соціальними змінами.
- 35.Глобалізація та її вплив на розвиток національного суспільства.
- 36.Синергетика та її евристичні можливості.
37. Наслідки та травми соціальних змін.
- 38.Філософія постмодернізму та соціальні зміни.
- 39.Теоретичні засади управління соціальним розвитком.
- 40.Проблеми сучасного прогресу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА :

1. Арон Р. Этапы развития социологической мысли / Общ. ред. и предисловие П. С. Гурвича. - М.: Прогресс-Политика, 1992.
2. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание и управление. - М.: Политиздат,1981.
3. Афанасьев В.Г. Системность и общество. - М.: Политиздат,1980.
4. Бакиров В.Е. Ценностное сознание. – Харьков: Вища школа, 1988.

5. Бакиров В.С. Ценностное сознание и активизация человеческого фактора. – Харьков: Вища школа; Изд-во при ХГУ, 1988.
6. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. - М., 1995.
7. Берталанфи Л. Общая теория систем: критический обзор //Исследования по общей теории систем. - М.,1969.
8. Бжезинский Зб. Великая шахматная доска. – М., 2000.
9. Богданов А.А. Всеобщая организационная наука (тектология).- М.,1965
- 10.Брожик В. Марксистская теория оценки. – М.: Прогресс,1982.
- 11.Ванюшин В.А. Устойчивое развитие. - М., 2002.
- 12.Вернадский В.И. Философские мысли натуралиста. – М.: Наука, 1988.
- 13.Гидденс С. Социология / При участии К. Бердсолл: Пер с англ., изд. 2-е, полностью перераб и доп. – М.: Едиториал УРСС, 2005.
- 14.Гидденс Э. Устройство общества: Очерк теории структуризации. – М.: Академический Проект, 2003.
- 15.Головаха Є.І., Паніна Н.В. Тенденції розвитку українського суспільства (1993 – 1997). Соціологічні показники (таблиці, ілюстрації, коментарі). – К., 1998.
- 16.Громов И.А., Мацкевич А.Ю., Семенов В.А. Западная социология. Учебное пособие для Вузов. – СПб: ООО «Издательство ДНК», 2003.
- 17.Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество. - Пер. с англ. / Дж. Гэлбрейт. – М.: ООО „Издательство АСТ”, ООО "Тразиткнига"; СПб.: Terra Fantastica, 2004.
- 18.Данилевский Н.Я. Россия и Европа / Сост., послесловие и комментарии Вайгачева С.А. – М.: Книга, 1991.
- 19.Ермаков И. П. Структурный функционализм // Социология. Учебное пособие / Под ред. Э.В.Тадевосяна.-М.,1995.
- 20.Забайлов Л. К., Шапинский В. А. Постмодернизм. М., 1993.
- 21.Иванов В. К, Патрушев В. И., Галиев Г. Т. Инновационные социальные технологии устойчивого развития. - Уфа: ООО "Дизайн Полиграф Сервис", 2003.

- 22.Иванов В.Н. Новая цивилизация XXI века: технология становления. (Энциклопедия управленческих знаний. Мир управления на пороге новой цивилизации) / В.Н. Иванов. – М.: Знание; Муниципальный мир, 2006.
- 23.Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры. – СПб., 2002.
- 24.Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики. – М.: Экономика, 1989.
- 25.Кузьмин С.А. Социальные системы: опыт структурного анализа. - М.: Наука,1996.
- 26.Луман Н. Тавтология и парадокс в самоописаниях современного общества // СОЦИО-ЛОГОС. - М, 1991.
- 27.Луман Н. Теория общества (вариант San Фока'89) // Теория общества: Сборник: Пер. с нем., англ. / Вступ, статья, сост. и общая ред. А. Ф. Филиппова. - М.: КАНОН-пресс-Ц, Кучково поле, 1999.
28. Масионис Дж. Социология. – 9-е изд. – СПб.: Питер, 2004.
- 29.Мертон Роберт Социальная теория и социальная структура (фрагменты) / Под общ. Ред. В.В. Танчера. - К.: Ин-т социол.,1996.
- 30.Михальченко М.І. України як нова історична реальність: запасний гравець Європи. – Дрогобич: ВФ „Відродження”, 2004.
- 31.Михальченко Н.И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – К.: Ин-т социологии НАНУ, 2001.
- 32.Моисеев Н. И. Пути к созиданию. - М.: Республика, 1992.
- 33.Моисеев Н. И. Человек и ноосфера. - М.: Молодая гвардия, 1990.
- 34.Моисеев Н.Н. Алгоритмы развития. – М.: Наука, 1987
- 35.Нейсбит Джон Мегатренды /Д.Нейсбит; Пер. с англ. М.Б.Левина. – М.: ООО "Издательство АСТ": ЗАО НПП "Ермак", 2003.
- 36.Общая социология; учебное пособие / Под общ. Ред. проф. А.Г. Эфендиева. – М.: ИНФРА-М, 2000.

37. Парсонс Т. Понятие общества: компоненты и их взаимоотношения // Американская социологическая мысль: Тексты / Под ред. В.И. Добренькова. - М., 1996. - С.494-525.
38. Парсонс Т. Система современных обществ. - М., 1998.
39. Парсонс Т. О структуре социального действия. - М., 2000.
40. Поппер К. Открытое общество и его враги. Т.1: Чары Платона. - М.: Феникс, Международный фонд «Культурная инициатива», 1992.
41. Поппер К. Открытое общество и его враги. Т.2: Время лжепророков: Гегель, Маркс и другие оракулы. - М.: Феникс, Международный фонд «Культурная инициатива», 1992.
42. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой: Пер. с англ., общ. ред. В.И. Аршинова, Ю.Л. Климонтовича и Ю.В. Сачкова. - М.: Прогресс, 1986.
43. Проблеми і перспективи України: аналітичні матеріали / За заг. ред. В.М.Князева, Ю.П.Сурміна, Л.Г.Штики; Кол. Авт.: В.Д.Бакуменко, Н.В.Грицяк, О.П. Губа, С.О. Зайцев та інш. - К.: Вид-во НАДУ, 2005.
44. Ритцер Дж. Современные социологические теории. - СПб.: Питер, 2002.
45. Ровинский Р.Е. Саморганизация как фактор направленного развития // Вопросы философии. - №5.-2002. - С.67-77.
46. Смелзер Н. Социология: пер. с англ. - М.: Феникс, 1994.
47. Сорокин П. Социологические теории современности. - М., 1992.
48. Сорокин П. Человек, цивилизация, общество. - М., 1992.
49. Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика / Питирим Александрович Сорокин; пер. с англ., вст. Статья и комментарии В.В.Сапова. - М.: Астрель, 2006.
50. Социология развития: современные теории и проблемы / Под ред. А.О. Бороноева и В.Я. Ельмеева. - СПб., 1999.
51. Социология. Основы общей теории: Учебник для вузов / Отв. Ред. академик РАН Г.В. Осипов, действительный член РАЕН Л.Н.Москвичев. - М.: Норма, 2003.

- 52.Сурмин Ю. П., Туленков И. В. Теория социальных технологий: Учеб. пособие. - К.: МАУП, 2004.
- 53.Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: Учеб. Пособие. – К.: МАУП, 2003.
- 54.Сурмін Ю.П. Ціннісні процесі пострадянського суспільства: методологічний аспект // Збірник наукових праць УАДУ: Сучасні проблеми державного управління /За заг. ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. –Вип.1.
- 55.Тоффлер А. Футурошок. – СПб: Лань, 1997.
- 56.Чижевский А.Л. Космический пульс жизни. Земля в объятиях Солнца. Гелиотараксия. – М.: Мысль, 1995
- 57.Штомка П. Социология социальных изменений. – М.: Аспект-Пресс, 1996.
- 58.Штомка П. Социология. Анализ современного общества: Пер. с польского С.М. Червоной. – М.: Логос, 2005.
- 59.Яковец Ю.В. Взаимодействие цивилизаций Востока и Запада: осевая проблема XX1 века. – М., 2001.
- 60.Яковец Ю.В. Предвидение будущего: парадигма цикличности. – М.: АП и Ц, 1992.
- 61.Яковец Ю.В. Циклы. Кризисы. Прогнозы. - М.: Наука, 1999.

ДОДАТКОВА:

- 62.Баталов Э. Я. В мире утопий: Пять диалогов об утопии и утопических экспериментах. - М.: Политиздат, 1989.
- 63.Бергер П. Капиталистическая революция (50 тезисов о процветании, равенстве, свободе). – М, 1994.
- 64.Бородин Ф. Н. Социологические последствия радикальных экономических реформ. - М.: Прогресс, 1989.
- 65.Галин М. Л., Козакова Л. А. Современные буржуазные теории социальной революции. - М., 1980.
- 66.Козловски П. Культура постмодерна.- М.,1997.

67. Козловский В.В., Уткин А.И., Федотова В.Г. Модернизация: от равенства к свободе. – Пб., 1995.
68. Кун Т. Структура научных революций. Перевод с английского И.З. Налетова. Общ. ред. и послесловие С.Р. Микулинского и Л.А. Марковой. Второе издание. - М.: "Прогресс", 1977.
69. Пестель Э. За пределами роста. - М.: Прогресс, 1988.
70. Розов Н. Структура цивилизации и тенденции мирового развития. - Новосибирск, 1992.
71. Рукавишников В. О. Поиск новой стратегии мирового социального развития // Социс. -1995. - № 8.
72. Скаленко А.К. Глобальные резервы роста. Информация + интеллект + инновации /Пер. с укр. / Науч. ред. и предисл. чл.-корр. НАНУ О.Г. Белоуса. – К.: Информационно-издательский центр "Интеллект", 2002.
73. Социология и проблемы социального развития. - М., 1978.
74. Сурмин Ю.П. Диффузия цивилизаций: сущность и влияние на архитектуру украинского общества // Діалог цивілізацій: роль і місце латентних структур в управлінні світом. Матеріали Третьої Всесвітньої конференції. Київ, 28 травня 2004р. – К.: МАУП, 2005.- С.193-200.
75. Тинберген Я. Пересмотр международного порядка. - М., 1980.
76. Тоффлер Э. Метаморфозы власти. - Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО „Издательство АСТ”, 2003.
77. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; Пер с англ. М.В. Арапова, Н.М. Малыхиной; Под ред. Е.Л. Вартановой. – М.: Аспект Пресс, 2004.
78. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Пер. с англ. Т. В. Елимеева, Ю.Новикова. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003.
79. Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность. — М., 1995.
80. Федотова В.Г. Типология модернизаций и способов их изучения // Вопросы философии. –2000. – №4. – С.3-37.

- 81.Фукуяма Ф. Великий разрыв / Ф. Фукуяма; Пер. с англ. Под общ. Ред. А.В. Александровой. – М.:ООО "Издательство АСТ", 2003.
- 82.Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. / Ф. Фукуяма. – М.: ООО „Издательство АСТ”: ЗАО НПП "Ермак", 2004.
- 83.Цапф В. Теории модернизации и различие путей общественного развития // Социс. -1998. – №8.
- 84.Экономическая история. Реформа и реформаторы. - М.: Издат. фирма "Восточная литература" РАН, 1995.
- 85.Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций. – М., 1999.
- 86.Эрхард Л. Полвека размышлений. Речи. Статьи. - М., 1993.